

ئافرهتانی کورد له سنووری کیشه گۆمه لایه تییه کاندایه تیس نابن کاراکتهری سه ره کیی پرسی نه ته وه یین

گولان: كۆمەلەيەتى

لە ھەموو كۆمەلگەيەكى يېشىكەوتودا ئافرىتان كاراكتەرنىكى سەرەكىي پەرسە كۆمەلەيەتى و نەتموويەكانن، ئافرىتانى كوردىش لە ميژووي دورى كوردانمە تا ھەنووكە، ئەگەر پۇلى كارىگەريشيان لە بنيادناني ھزرى نەتمووييدا نەگىرايە، بەلام لە گشت قوناغەكانى خەباتى نەتمووييدا پالېستىكى بەھىزى خەباتكارانى كورد بوون و تەنانت لە سەنگەرەكانى بەرھەنگارى و شۆپش و قوربانيدانەكاندا پشكى شىريان بەركەوتووە. بەلام لە ئىستادا نەرىتسالارى و كىشە كۆمەلەيەتتەكان تا رادىيەكى زۆر قەتسى كرددون، بە جۆرنك كە زۆرىدى ئافرىتان ھىندى وەك خۇيان لە روى كۆمەلەيەتتە بە چەوساوە دەزانن، ھىندە ئەويان لەبىر نىيە كە ئەوانىش مرۇفى نەتموويەكى بەشخوراو و بىج دەولەت كە پتر لە پياوانى كورد دەچەوسىندىرئەنە، واتە دوچار غەدىريان لىدەكرى، يەكەم بە ھۆى كوردبوونيان و دووھمىش لە بەر ئافرىت بوونيان، بۆيە پرسىيار ئەويە چۆن دەتوانىن ئەو دۆخە ھزرىيە بگۆرپن و تواناي ئافرىتەش بەخەينە خزمەتى بىرى نەتموويە بە ئەوى لە كيانى سىياسى و دەولەتى نەتموويە خۇياندا، لانيكەم لە ستەمى نەتموويە رزگاربان يىت و بە ھىمەت و ھەولتەكى زياتر بۆ نەھىشتى جىاوازييە رەگەزييەكان تىبگۆشن؟ بەشداربووانى ئەم راپۆرتەى گولان وەلامى ئەو پرسىيارە دەدەنە.

ئافرىقا نەۋەيەكى بە ھىزرى نەتەۋىيە پەرۋەردەكردوۋە

سەرەتا سكرىتېرى يەككىتى ئافرىقانى كوردستان (د. قىيان سلىمان)، سەبارەت بە كارا كوردنى ھىزرى نەتەۋىيە لەلەي ئافرىقانى كورد، ھىما بۇ ئەۋە دەكات كە «مىژۋى مەۋقايەتتى ئەۋە سەلماندوۋە ئافرىقانى كورد لەئىستا و لە رابردودا نمونەسى بەرخودان و قوربانيدان و فيداكارى بوۋە»، گوتىشى: ئافرىقانى كورد وپراي سەربەخۇنەبوون و چەسۋەيە لە ژېر رەھمەتتى باوكسالاريدا، بە درېژاى مىژۋى كورد خەمى سەركەبىيان خەمى نەتەۋىيە بوۋە، ئافرىقانى كورد بەشىكى دانەپرا و ھاۋەش بوۋە لە خەبات و پاراستنى خاك و نىشمانەكەي، شۇر شە يەك لە دۋاى يەكەكانى كورد شاھىدى ئەۋ راستىيەن، مىژۋو دەلج لەسەردەمى زەپنەفون لەشكرى ئافرىقا بە شىر و مەتارەۋە پارېژگارېيان لەكوردستان كوردوۋە، ئافرىقانى كورد سەرەتا بىرى لە نازادى و سەربەخۇبوونى ۋلاتەكەي كوردۋەتەۋە، ئىنجا بىرى لە سەربەخۇبى خۇي كوردۋەتەۋە، تەنەنەت لەئىستايدا ئافرىقان ھاۋشۋەي پىاۋەكان ئامادەي خۇبايان بۇ پاراستنى ۋلات دەرېرېۋە و ئەۋان نامادەن لەھەموو ھەلمومەرىچىكدا لە پروى ماددى و مەنەۋىيەۋە داكۇكى لەخاكى كوردستان بىكەن، بە حەقىقەت ئافرىقا بىزۋىنەرى شۇر شەكانى كورد بوون، ئەگەر ئافرىقانى كورد خۇشەۋىستى ۋلاتەكەي لەدەئا ئەۋەندە بەرز نەبوۋا، ھەرگىز كورد ۋەك ئەمەۋكە نەدەبوۋە خاۋەنى نەۋەيەكى پەرۋەردەكردوۋە بە ھىزرى نەتەۋىيە، خۇشەختانە لەئىستايدا ئافرىقانى كوردستان گروپكىيان بەناۋى گروپى پالېشىتى لەسەربەخۇبى كوردستان دروستكردوۋە، بۇ ئەۋە ئەۋ رۇلەي لەسەر شانىتەي بەرامبەر بە نىشمانەكەي بەزىادەۋە جىبەجى بىكات.

ئافرىقان دەپت لە خۇتەرخانكردن بۇ كېشە كۆمەلەتتەكان دەريازان پىت

لەلەي خۇيەۋە بەرپۇبەرى گىشىي دەستەي سەربەخۇبى مافەكانى مەۋق (تافىكە عومەر رەشىد)، تىيىنى ئەۋە دەكات كە «لە كوردستان ئالۋى و زۇرېۋونى كېشەكانى ئافرىقان و خەمخۇرى خۇدى ئافرىقان بۇ كېشەكانىيان واىكردوۋە كە بابەتەكانى دى بەلاۋە بىن و بىر و ھىزرى ئافرىقا لە چارچىۋە چارەسەر بۇ كېشە كۆمەلەتتەكانى ئافرىقانەۋە بىمىتتەۋە»، ھۇكارى ئەۋەشى گەراندەۋە بۇ «گىشىگىرەكردنى كېشەكانى ئافرىقا لە كۆمەلەكە رۇژھەلەتتەكاندا» و گوتى: «ئەگەر بىتو جومگەكانى تى كۆمەلەكە ۋەك پىۋىست بە تەنگ كېشەكانى ئافرىقانەۋە بىن، ئەۋ ئافرىقان لەم خۇتەرخانكردنە بۇ كېشە كۆمەلەتتەكان دەريازان دەپت و دەرەنجام تۋانكانى ئافرىقان تەنەنە بۇ كېشەيەك، يان دۇزىكى تايەت بەكار نايەت، بەلكو ئەۋ كاتە ئەۋىش بە ھەمان شىۋە پىاۋان رۇلى خۇي ۋەك كاراكتەرىكى سەردەكى لە پەرسە نەتەۋىيە و سىياسىيەكاندا دەپت»، گوتىشى: «ئافرىقانى كورد لە قۇناغ بە قۇناغى مىژۋى خەباتى كورداندا بە شىۋازى جىجىيا رۇلى بەرچاۋى بوۋە، بۇيە گىرنگە لېدە دەك بەۋە بىر كىت كە دەپت لە سەربەندى دىيارىكردنى چارەنۋىسى گەلەكەمان و دروستبوونى دەۋەت، ئافرىقان كاراكتەرىكى سەردەكى ئەم رووداۋە مىژۋىيە بىن، ئەمەش بىگومان بەۋە دەكرىت كە دەپت سەرجەم ئەۋ لايەنەنى كە پەيۋەست بە مافى دىيارىكردنى چارە خۇنۋىسىن لە خەمى تەۋاۋى كېشەكانى ئافرىقاندا بىن و پەراۋىزىيان نەخەن، چۈنكە ئەۋكات تەۋاۋى پەرسەكان بە بى بەشدارى نىۋەيەكى گىرنگى كۆمەلەكە تىپەدەپت، ئەمەش رەنگەنەۋەي خراپى لەسەر دەرەنجامەكان دەپت».

ئەۋ ھۇكارانە كەم نىن كە خەمى بى ۋلاتى لەمبىر ئافرىقا دەپتەۋە

سەبارەت بە ھەمان پەرس تانىا جەمال چالاك لەبوۋارى مافەكانى ئافرىقا، دەپت: «ئەۋ ھۇكارانە كەم نىن، كە واىانكردوۋە ھىزرى نەتەۋىيە و خەمى بى ۋلاتى لەمبىر ئافرىقانى كورد بىتەۋە، نە ھىزەكان و نە ھىكۈمەت و نە رېنكخراۋەكانى مافى ئافرىقان ھەنگاۋى جىدىيان نەناۋە بۇ باشكردنى بارودۇخى ئافرىقان، تەنەنەت پىاۋانى رۇشنىر گىفتار و كوردان يەك نىيە و ھەنگاۋىكى واىان نەناۋە بىنە ھۇكارى ھەلگىرسانى شۇر شىكى كەلتۋورى و كۆمەلەتتەي، بۇيە دەپىننى تا ئىستا ئافرىقا نەيتۋانىۋە مەنەنى بەخۇي ھەپت، ھەتا ئەگەر لەپۇست و ناۋەندى گىرنگىشدا بىن، ئەۋەش راستىيەكى شاھەلەكە گىرە كە ئافرىقان ھەست بە چەسۋەنەۋە بەشىخراۋى و مەغدۋورى دەكەن، ھۇكارەكەشى پەراۋىزخىستىن و چەسۋەنەۋەيە كە بە درېژاى مىژۋو ئافرىقا بەخۇيەۋە بىنىۋە، لە گەل ئەۋەي لە شۋىنەكەۋە بۇ شۋىنەكى دىكە و بە پىي دابونەرىت و كەلتۋور و تايىنەۋە جىاۋازى ھەبوۋە، بەلام تا ئىستا ئەۋ سەمكارى و چەسۋەنەۋەيە ئافرىقا بەردەۋامى ھەبە، واتە ئەۋ ھەموو سەتم و چەسۋەنەۋەيە بەرامبەر بە ئافرىقا دەكرى، واىكردوۋە كەمتر بىر لە چارەنۋىسى سىياسىي خۇي و نەتەۋەكەي بىكاتەۋە».

ئەۋى ھىسابى بۇ نەكراۋە ساىكۇلۇژىي ئافرىقا بوۋە

شۋان مەمەدەمىن خۇشناۋ مامۇستا لەبەشى مىژۋو لە كۇلېزى نادابى زانكۇي سەلاھەدىن، لە دەستىكى قەسەكانىدا ھىما بۇ ئەۋە دەكات كە ئافرىقا لە كۆمەلەكە رۇژھەلەتتەكاندا ھەلگىرى ھەمان تايەتەندى و كەلتۋور و دابونەرىت و تايىنى رۇژھەلەتتەن و بەشىۋەيەكى گىشى، نەتەۋەي كوردىش ۋەك گەلىكى گەۋرەي بى نىشمانى رۇژھەلەتتى ناۋىن، بە ھۇي زەب و زەنگ و چەسۋەنەۋە و ژېردەستەي جۇرىك كارىگەرى لەسەر تاكەكانى كۆمەلەكەكە دانەۋە، ئافرىقىش ۋەك ھەر تاكىكى ئەۋ كۆمەلە پشكى خۇي لە چەسۋەنەۋە بەرەكەتتەۋە»، گوتىشى: «ئەۋەي ھىسابى بۇ نەكراۋە ساىكۇلۇژىي ئافرىقا بوۋە، چۈنكە ھەمىشە پىاۋ خاۋەنى كاىەي سىياسى و شۇر شىگىرى بوۋە و خۇشى بەخاۋەنى زانىۋە، لە كاتىكدا ئافرىقا ياخۇر ئى كورد لەۋ بواردە لە پىاۋان كەمترى نەكردوۋە، نمونەش زۇرر لەۋ بارەبەۋە، لە تەۋاۋى شۇر و راپەرىن و بەرخۇدانەكاندا ئافرىقا دايەنەۋى بەردەۋامى پىدان بە ۋلات و گەشە پىدانى بوۋە، چەندىن گەرىدە لەم بواردە نامازىيان بەۋ رۇلە كوردوۋە، پىماۋىت ئىنى كورد ئەۋرۇ بە ھۇي ئەۋ كرەنەۋەيە لە دۇنيادا ھەبە، بەتايەتتەش بەكارھىنانى تۆرەكۆمەلەتتەكانى ئىستەرىت، زىاتىر دەلاقەيەكى بە پروى ئافرىقا كوردوۋەتەۋە بۇ ئەۋەي ۋەك خۇي گوزارشت لەھەستە نەتەۋەيە و نىشمانىيەكانى بىكات و ئاستىر بتۋان ئامانجەكانى بىكى و بىروباۋەر و بۇچۈنەكانى بىخاتەرۋو، ئەۋەي لېرە مەبەستە بىلېم ئەۋەيە كە دەكرىت ئەۋ قاۋغەش بىشكىتتە و لەدەرەۋەي چارچىۋەي مالى و دۇنيابىنەكەي خۇي لە داتاكدە تىكەل بە كۆمەلە پىت و ۋزە و تۋانا زەنى و ھىزىيەكانى خۇي و نەتەۋەكەي بىخاتە گەر، جىگە لەۋەي تەركى دەسەلات و كۆمەلەكەشە ئەۋ زەمىنەيان بۇ بەرەخسىيە و لەۋ بوارانەي تىپدا كاران، كارناسىيان بۇ بىكات».

د. قىيان سلىمان:

ئەگەر ئافرىقا كورد خۇشەۋىستى ۋلاتەكەي لەدەئا ئەۋەندە بەرز نەبوۋا، ھەرگىز كورد ۋەك ئەمەۋكە نەدەبوۋە خاۋەنى نەۋەيەكى پەرۋەردەكراۋ بە ھىزرى نەتەۋەيە

تافىكە عومەر:

دەپت لە سەربەندى دىيارىكردنى چارەنۋىسى گەلەكەمان و دروستبوونى دەۋەت، ئافرىقان كاراكتەرىكى سەردەكى ئەم رووداۋە مىژۋىيە بىن

تانيا جەمال:

ئەۋ ھەموو سەتم و چەسۋەنەۋەيە بەرامبەر بە ئافرىقا دەكرى، واىكردوۋە كەمتر بىر لە چارەنۋىسى سىياسىي خۇي و نەتەۋەكەي بىكاتەۋە

گولان: كۆمەلەيەتى

ئەزمونەكانى جىھان سەلماندوويانە كە ھىچ ۋلاتىك بەي بەشدارى ئافرىتان ناتوانى خاۋەن سىياسەتتىكى راست و دوست يىت كە بە شۆبەيەكى گونجاو كارىكات، بۇ دەرئەنجامەش گەيشتون كە ئافرىتان زياتر دەتوانن رېنگە لە شەپ و توندوتىزى بگرن و تەنانت بۇ پروسەكانى ئاشتەۋايى لە دۋاي شەپش ئەگەرچى لە ئاستىكى ديارىكراۋىشدا يىت، پىۋىستىيان بە بەشدارى كاراي ئافرىتان دەيىت، بەلام تا ھەنۋوكە لە زۆرىيى ۋلاتانى پۈژھەلاتى ناۋپراست بايەخيان بە ھاۋكىشانە نەداۋو لەروى عەمەلىيەۋە ھەنگارى ئەۋتۇيان بۇ ھەلئەگرتۈۋە. گەرچى لە ھەرىمى كوردستان بەراۋرد بە ۋلاتانى ناۋچەكە بە رېژىيەكى بەرچاۋ ئافرىتان لە ھەيكەلى حىزى و لە چارتى لايەنە سىياسىيەكاندا دەيىندىن و لە رېكخراۋەكانى حكومى و ئاھكومىدا چالاكىيان ھەيە و لە دەسلەلاتەكانى ياسادانان و جىبەجىكارى ۋەك پەرلەمان و حكومت بەشدارن، بەلام چالاكانى مەدەنى جەخت لەۋە دەكەنمۈە كە ھىشتا زۇر پلانى پراكتىكى و كارساز بۇ بەشدارى زياترى ئافرىتان لە ناۋەندەكانى بىرپارى سىياسىدا ھەيە، كە پىۋىستە ھەنگارى بە پەلە و بە كىرەيى بۇ ھەلگىرن.

ئەو مامۇستايەي زانكۆ رايوايە «رۆلى ئافرىتانى كورد لە ھەموو قۇناغىكىدا بەرچاۋ بوو، بەشدارى خەباتى شاخ و شارىان لە گەل باوك و برا و ھاوسەر كوردو، واتە رۆلى ئافرىتى كورد لە پروسەي سىياسىدا لە رابردودا تا ھەنووكە لە پىاۋ كەمتر نەبوو، لەمىژودا عادىلە خانم و ھەپسەخانى نەقىب نەمۇنەي دوو ئافرىتى زۆر سەرگەتوتون كە مىژۋى كوردىيان پىرشىنگدار كوردو، ئىستاش چەندىن ئافرىتمان ھەيە كە بەيچ كۆ تا چۈنەتە پەرلەمان و خاۋەنى بىرارى سىياسى گىرنگن، ئەوتە ھەرىكە لە ئالا تالەبانى و د. ئەشۋاق جاف لەھەموو رۆۋەكانەۋە نەمۇنەيەكى جۋانى ئەو بەشدارىكردنەن، زۆرچا رۈا و سەرنجەكانى د. ئەشۋاق جاف كاريگەرى لەسەر پىرسە سىياسىيەكان ھەبوو، ھەرۋەھا ئالا تالەبانى تۈنۈپتەي رۆلىكى كاريگەرى لە ژيانى سىياسىدا ھەيىت».

كەوسەر جەمىل ئىبراھىم ھەلگىرى بىرۋانامەي ماجستىر لە بواری رەگەز و خاۋەنى چەندىن تۈزۈنەۋىيە لە زانكۆ ئەرۋىي و ئاسىيايەكان و سەبارەت بە ھەمان پىرس دەلىت: «ئەگەر بە شىۋىيەكى زانستى ھەۋلەدىن لىكۆلەنەۋە و شىكارى لە سەر ئەو ئافرىتانە بىكەين كە پۈستى بالاي سىياسى ۋەردەگىر، دەگەينە ئەو ئەنجامەي كە لە كوردستان و بىگەر لەھەموو جىھانىشىدا زۆرىيەيان نۆنەرايەتسى ئايدىي گروپكى سىياسى دەكەن و زىاتىر ۋەك پىاۋ بىر دەكەنەۋە». ھاۋكات ھىمەي بۇ ئەۋە كورد كە بۇچۈنكى باۋ دروست بوۋە و پىياناۋىيە ئافرىت لە پىاۋ ميانرۋەتسەرۋە درەنگىر بىرارى توند دەدات، بەلام ئەۋە ۋەك شىتىكى گىشىگر رەتكردوۋە و گوتى: «يىگومان ئافرىت ئەگەر ۋەك ئافرىتىكى سەرىخەۋ كارىكات و بە ئايدىيەكى دىيارىكاراۋ كاريگەر نەيىت، ئەۋا زۆر بەناسانى ئەۋ ئافرىتە ئەۋ راستىيە ھەلدەگىر كە دەيىتە كەسىكى ميانرۋە و بەشۋازىكى توندوتىزانە بىر ناكاتەۋە، ئەمەش كاريگەرىيەك دروست دەكات لە پروسەي سەقامگىرى سىياسى و كۆمەلەتەيە جىھەنچە دىيار دەيىت، بەلام زۆر چار ئافرىت ناتۈنەت تەمسىلى ئافرىت بىكات، لەبەر ئەۋەي دەكەۋىتە ژىر كاريگەرى حزبىكى سىياسى و بىرپارەكانى پەيۋەست دەيىت بەبىرارى ئەۋ حزبەۋە، ھەرۋەھا ئافرىت ھەبوۋە بىر كوردنەۋەي لە پىاۋ توندتر بوۋە، نەمۇنەي مارگىر تاتشەرى سەۋك ۋەزىرانى بەرىتانىا كە ۋەك ئافرىتىكى خاۋەن دەسەلات خاۋەنى كۆمەلەك بىرارى توند بوۋە، واتا زۆرچارىش ئافرىت ۋەك پىاۋ بىگەر توندتېرىش بىرارى دەدات، بۇيە ناكىرەت ئەۋە بىكەين بە پىۋەر كە ئافرىت بەگىشى لە بىرارى توند دوۋرە، لەگەل ئەۋەشدا زۆر دەمىكە ۋالاتانى جىھان ھەستىيان بەۋە كوردو كە ئافرىت ۋەك پىاۋ پىۋىستە لە ژيانى سىياسىدا رۆلى ھەيىت».

لەلای خۇيەۋە پىرۋىسۆر عومەر پەتى مامۇستاي بەشى دەۋرۋاننى لە كۆلۈنۈ ئەدبىيات لە زانكۆ سەلاھەدىن، ئەۋەي بۇ گوفارى گولان رۈنكردوۋە كە پىۋىستە ھەردوۋ رەگەز مافى ئەۋەي پىدېرەت كارى سىياسى بىكەن، بە پىچەۋانەۋە پىناسەي بەشدارى سىياسى بە ناكاملەي دەمىنەۋە». گوتىشى: «يىگومان بەشدارى ھەردوۋ رەگەز لە پروسەي سىياسىدا پەيۋەستە بە ئاينەدى سىياسىيەۋە، ئەمىرۋ ۋالاتانى جىھان ھەستىيان بەۋە كوردو كە گىرنگە ئافرىت لە پروسە سىياسىيەكاندا بەشدار يىت».

ئەۋ كەسايەتتە ئەكادىمىيە نامازەي بەۋەدا كە «بەشدارى ئافرىتان لە پروسەي سىياسىدا بەتابەتتى لە ۋالاتە تازىپىگەيشتوۋەكاندا

ژيانى سىياسى بەيچ بەشدارى ئافرىت كەموكۈرى ھەيە

سەرەتا مەھاباد كامىل غەبۇللا مامۇستا بەشى كوردى لە زانكۆ سىلمانى، باسى ئەۋە دەكات كە «ژاننىش ۋەك پىاۋن كاريگەرى خۇيان لەسەر رەۋشى كۆمەلەتەي سىياسى كۆمەلگە ھەيە، گوتىشى: «لە ئىستادا زۆرىيە ۋالاتانى جىھان گەيشتوۋەتە ئەۋ قەناعەتەي كە ژيانى سىياسى بەيچ بەشدارى ژن كەموكۈرى ھەيە، ھەر بۇيە لىرە و لەۋى داۋكارى بۇ بەشدارى ژن لە پروسەي سىياسى زۆرتىر بوۋە».

جەختى لەۋەش كوردوۋ «بەشدارى ئافرىت لە پروسەي سىياسى لەسەر ئاستى جىھان كاريگەرى لەسەر سىياسەتتى دەۋلەتى و ھەرنىمەتسى و ئارامبۈنەۋەي ناۋچەكان ھەيە، واتە ئافرىتان ھەمىشە تۈنۈي ئەۋەيان ھەيە بىنە پارسەنگىك بۇ ھىۋر كوردنەۋەي رەۋشى ئارائامى سىياسى»، گوتىشى: «ئافرىت بە سىروشتى خۇي كەسىكى لەسەرخۇيە و كەمتر پەنا بۇ بىرارى توند دەبات، كە بىتتە ھۇي دروستبۈۋى توندوتىژى و ئانارامى دەۋونى و سىياسى، لەم رۈۋە نەمۇنەمان زۆرە كە ئافرىتى بەتۈنە ھەبوۋن كە تۈنۈيۋانە رۆلىكى باشيان لە چەسپاندىنى ئاشتىدا ھەيچ، لەۋانە كۈنداليزا رايىس و ئەنجىلا مىر كە لە چەسپاندىنى ئاشتى لە جىھاندا رۆلى باشيان گىرا. ئەنجىلا مىر كە لە سىياسەت و تەننەت لە سەرگەۋى يارىيەكانى مۇندىلدا كاريگەرى لەسەر سەرگەۋىتەكانى ئەلمانىيەكان ھەبوۋە. ئەمەش نىشانەي ئەۋەيە كە ئافرىتەتەۋىت كاريگەرى لەسەر رەۋتى سىياسى جىھان ھەيىت».

مىشىل ئۇباما: ھاۋسەرى ھەر كەسىك بوۋمايە، دەمكرد بە ئۇباما

مەھاباد كامىل لە درېژەي ئاخافتنەكەيدا نەمۇنەي بە ھاۋسەرى سەۋكى ئەمىرىكا ھىناۋو گوتى: «ژىنىكى ۋەك مىشىل ئۇباما كە ھاۋسەرى سەۋكى زلەپتېرىن ۋالاتنى جىھانە تۈنۈپتەي كاريگەرى لەسەر رەۋشى ژيانى ئەمىرىكىيەكان دروست بىكات. لە دىمانەيەكدا پىرسىارىيان لە مىشىل ئۇباما كە، بەۋەي كە ئەگەر ھاۋسەرى سەۋكى ئەمىرىكا نەبوۋايە، چى دەكرد؟ لەۋەلامدا گوتى: «من ھاۋسەرى ھەر كەسىك بوۋمايە، دەمكرد بە ئۇباما، ئەۋە تۈنۈۋانە مەنەنەۋەخۇبۈنى ئەۋ ئافرىتە كارىزمايە دەردەخات و ئەۋ قەسەيەمان بەبىر دىننەۋە كە لەدۋاي ھەموو پىاۋىكى بەھىز ئافرىتىكى بەھىز ھەيە».

مەھاباد كامىل غەبۇللا:
ئەنجىلا مىر كە لە سىياسەت و تەننەت لە يارىيەكانى مۇندىلدا كاريگەرى لەسەر سەرگەۋىتەكانى ئەلمانىيەكان ھەبوۋە

پىرۋىسۆر عومەر پەتى:
پىۋىستە ھەردوۋ رەگەز مافى ئەۋەي پىدېرەت كارى سىياسى بىكەن، بە پىچەۋانەۋە پىناسەي بەشدارى سىياسى بە ناكاملەي دەمىنەۋە

كەوسەر جەمىل ئىبراھىم:
لە كوردستان و بىگەر لەھەموو جىھانىش زۆرىيە ئافرىتان نۆنەرايەتتى ئايدىي گروپكى سىياسى دەكەن و زىاتىر ۋەك پىاۋ بىر دەكەنەۋە

ژىپكى ۋەك مىشيل ئۆباما كە ھاۋسەرى سەرۋىكى زلەپزىتىن ۋلاتى جىھانە تۈنۈپىيەتى كارىگەرى لەسەر رەۋشى ژيانى ئەمىرىكىيەكان دروست بىكات. لە دىمانەيەكدا پىرسىيارىان لە مىشيل ئۆباما كىرد، بەۋەي كە ئەگەر ھاۋسەرى سەرۋىكى ئەمىرىكا نەبۋا، چى دەكرد؟ لەۋەلامدا گوتى: من ھاۋسەرى ھەر كەسىك بومام، دەمكىد بە ئۆباما، ئەۋە تۈنۈپىيەتتە ئەۋە ئاۋرەتتە كارىزمىيە دەردەخات و ئەۋە قسەيەمان بەبىر دىنپىتەۋە كە لەدۋاى ھەموو پىياۋىكىسى بەھىز ئاۋرەتتىكى بەھىز ھەيە.

جىگىر نەبۋە، تەننەت نەتۈنراۋە سوۋد لە زىرەكى و تۈنۈپىيە مەۋقە زىرەكەكان ۋەرىگىن، بەلام لە ۋلاتە پىشكەتۈۋەكاندا پىشيان بە تۈنۈپىيە ۋە لىنھاتۈبىيە تاك بەستۈۋە، بۇ ئەۋەي كەسى سەرۋەتۈۋە بىگاتە پۈستە بالاكەن، بەلام لە ۋلاتە تازەپىنگەپىشكەتۈۋەكاندا بەپىچەۋانەۋە زۆرچار لە دەستىشەنكىنى كەسانى بەتۈنۈپىيە سىستى ھەيە، كە ۋاىكىردۈۋە كەسى شىۋا نەگاتە پۈستە بالاكەن و ئەۋەش كاردانەۋەي زۆر نەرىپى ھەبۋە.

دۋاتر دىكتۇر عومەر پەتى جەختى لەۋەكردەۋە كە «زۆر ئاۋرەتتى بەتۈنۈپىيە ھەيە، بەلام ۋەك پىياۋ گىنگىيان پىنەداۋە و فەرامۇش كراۋن». بوۋنى سىستەمى (كۆتاشى بە «شىتتىكى نادروست» ھەزمار كىرد، كە «غەدر لە ئاۋرەت دەكات»، گوتىشى: «ئاۋرەت پىۋىستى بە كۆتاشى نىيە، ناپىت تىمە لە زىرەكى و تۈنۈپىيە ئاۋرەت كەم بەكىنەۋە، بەلكى پىۋىستە بىزانىن ئاۋرەت ھەيە لە پىياۋ بەتۈنۈپىيە و زىرەكتەر، بەلام بۈرۈپان بۇ نەپەخساۋە، بەگىشى پىۋىستە بۇ دەستىشەنكىنى پۈستەكان پىۋەردەكە لەسەر بىنەمەي زىرەكى و لىنھاتۈبىيە بىت. ئەۋەتا مىركل ئاۋرەتتەشەۋە نەك ھەر لە ۋلاتەكەي خۇي، بىگرە لە ئاستى جىھاندا جىسابى لەسەر دەكى».

بەي پىنگدانەۋەي تۈنۈپىيە ئاۋرەت كۆمەلگەيە پىش ناكەۋىت
رۇژنامەنۈس و تۈنۈپىيە كۆمەلگەيەتى ھىنن عومەر سالىج، راپۋاىيە «چەندىن ھۆكار كارىگەرى لەسەر نەھاتنەپىشەۋەي ئاۋرەتەن لە كۆمەلگەدا ھەيە، يەكەمىيان پەيۋەندى بە سىۋىشى كۆمەلگەيە كوردىيەۋە ھەيە كە لە رابىردۈۋە و ئىستادا كۆمەلگەيەكى پىياۋسالارەۋە بەردەۋام ۋەزە تۈنۈپىيە ئاۋرەتەن رەتدەكاتەۋە، لەلايەكى دىكەش پەيۋەندى بە كۆي پىۋەسەي كۆمەلگەيەتتەۋە ھەيە، كە كەسايەتتى ئاۋرەتتى بەشىۋەيەك پەروەردە كىردۈۋە كە نەتۈنپىت داھىنەكانى بىخاتەرۋە، زۆر چار بوۋە لە شۋىتتىك دەزگايەكى كۆمەلگەيەتى ئاۋرەتتى زۆر بەتۈنۈپىيە ھەبۋە زۆر بە باشتەر لە پىياۋەكان تۈنۈپىيە بەرپۈۋەردن و داھىنەنى ھەبۋە، بەلام لەبەر ئەۋەي لە خۇدى كەسايەتتەكەيدا شەرمىيەك ھەبۋە، رىنگەي لىگىرتۈۋە مومارەسەي ھاتنەپىشەۋەي خۇي بىكات، جىگە لەۋەش ئاۋرەتەن خۇيان نەيانۈستۈۋە لە كۆمەلگە خۇيان دەرىخەن، بەھۋى سەرقاللىرىدىن بە سىۋىشى رۇخسارى خۇيان و سەرنجىر كىشىنى رەگەزى بەرامبەر لە داھىنەن دۈۋەپەرىز بوۋن، ۋاتە ھىندەي ۋىستۈۋىيەنە پىياۋان موعجىبى رۇخسارى بىن، ھىندە نەيانۈستۈۋە ئەۋە سەرسامبۈنەيەن بە ناۋەرۋەك و تۈنۈپىيەنى بىت، ھەموو ئەۋانە ۋاىانكىردە ئاۋرەتەن لە كۆمەلگەدا بە كىردار كارەكانىيان، يان بوۋنىيان دىيارنەبىت».

ئەۋە كۆمەلگەيە جەختى لەۋەش كىردەۋە كە ئاۋرەتەن ناپىت چاۋەرىپى پىياۋان بىكەن بۇ ئەۋەي ھەموو مافىكىيان پىبىدەن، بەلكى خۇيان دەبىت ھەۋلى ھاتنەپىشەۋە بىدەن و مافەكانىيان دەستەبەر بىكەن، جىگە لەۋەش كۆمەلگەكان ئەۋەيەن بۇ تاقىبۈۋەتتەۋە كە ئەگەر كۆمەلگەيەكە لە ھەموو كايە كۆمەلگەيەتى و سىياسى و ئابۋورىيەكان دەستى ئاۋرەتتەن تىدا رەنگى ئەدايەۋە، ئەۋە ھەرگىز ئەۋە كۆمەلگەيە پىش ناكەۋىت، چۈنكە ھاۋكىشەي پىشكەۋەن لە ھەر كۆمەلگەيەكە بەندە بە رۆبىشتەن پىشەۋەي ھەردۈۋە رەگەز، لە ھەر كۆمەلگەيەكىش ھەردۈۋە رەگەز ھاۋتەرىبى يەكتەر بەشدارى سىياسى و ئابۋورى بىكەن، ئەۋە كۆمەلگەيە لە ئاستىكى فراۋاندا پىش دەكەۋى».

مەھىلن جەۋاكان بىخىكىن

تەنیا سامانى مرۇف ژيانىتى كە ھىچ ھېزىك نىيە لە دنيادا يەك چركەساتى رۇيشتوويمان بۇ بگىرپىتەۋە، ئەى باشە چى ۋاى لە چنارى تەمەن ھەژدەسالان كىرد بە برىارىكى يىدەربەستتانهۋە، ھەموو چركەساتەكانى ژيانى خۇى بە پەتىكەۋە ھەلۋاسىت و دوايەمىن ھەناسە لە خۇى بېرىت..

پاش ئەۋەى كورپىكى كاسپكار بە ناۋى سامان لە كۆلانەكەى مالى چنار لە ناۋ ھەموو كىژانى گەرەكدا دللى بە جوانى و ئەدەب و نەرمونىانى چناردا دەچىت، ھەردووكان بە ھۆى مۆبايلەۋە مەفتون و شەيداي يەكتىر دەبن، ئە گەرچى بە جەستەش لەيەكتەرەۋە دووربوون بەلام بە رۇح و بە تاسووقى چرپەۋ گۆرپىنەۋەى رازو نىازى گەرمى شەۋانەى ناۋ مۆبايلىكى ساردوسپرەۋە ھەر بە خەيالەۋە بۇ يەكتىر دەتوانەۋە...

ۋادىارە چنار ۋەك ئەۋ كىژانەى كە تا رادەى نەخۇشى شەرمىنۆكن و ناتوانن ۋەك پىۋىست ھەست بە ژيان و جوانىەكانى بكن، ۋەھابوۋە، ئەم كىژە شەرمىنۆكانە كە

دلى چنار بوۋە نەيوپراۋە بىدركىنيت، بە رەتكردنەۋەدى خوازىننەكە چنار كەوتۈتە بەر ھەستىكى تەزىۋى رچىۋەۋە، ماۋەى چەند مانگىك لە برى دەست گۈۋىشەن و ماچىكى گەرم تەنبا كورتە نامەۋ قسەى پچر پچرى بە ترسەۋە بۇ ھاتىت، گەرچىش ھەموۋ دلخۇشەيەكانى كە نامە گۈرۈكى دروستى كردون پۈۋەندى بە يەكبۈۋى ھەستى ھەردوۋكىانەۋە ھەبوۋە بەرانبەر بە يەكتر..

چنار لە چاۋەروانى يەكبۈۋى جەستەيدا و بە ئومىدى چۈۋنە ژىر تاراي بوۋكىننەۋە ھەموۋ خەيالەكانى كۆدەكاتەۋە تا سامان لە ژياندا بەختەۋەرى بكات، شەۋ لە دۋاى شەۋ ھەستەكانى گەرمتەر دەبن تا لە پر ھىدەمەى ساردبوۋەنەۋەيان دايدەچلەكىنيت، كەسپش نىبە دلى خۇبى بۇ بكاتەۋە لەسەر شانى كەمىك بگرى، تەنبا مندالىكى بچكۈلانەى خوشكەزاي نەبىت كە دەيلاۋىننەۋەۋە خەمەكانى خۇى بە گەمەكردن لە گەل ئەۋ مندالەدا كەم دەكاتەۋە، كەسپك نەبوۋە پىي رابگەيەنيت كە لە گەل باۋەش كردنەۋەى بۇ خەيالە رۋمانسىەكان، پىۋىست بوۋ ئەۋەشى لەبىر بىت كە دوۋر نىبە لە ھەر كاتىكدا واقىع چارەنۋوسى پىچەۋانەى ئەۋ خەيالە خۇشانەى لە ھەگبەدا بىت..

چەند جوانە مرۇف لە عەشقاۋەنى خەيالى رەنگىن بىت ھىندەش جۋانترە بتوانىت پاش ھەر لەناۋچۈۋى خەيالىك وىستى زىندوۋ كردنەۋەۋە بەردەۋامىدان بە خەيالەكان لە دەست نەدات..

پىۋىستە بەر لە عەشق و بەر لە ناسكبۈۋن بەر لە پاكىزەيى، بنارەكانى نىشتمان فىر بگرىن چۈن بەرگەى نىسكۈۋ بەرگەى خەمى بەيەكنە گەيشتن بگرن و بە ئومىدى ژيانەۋە زوۋ تىپەرپىتن..

باۋانى چنار بەر لە مەراسىمى بەخاكسپاردنى كىژەكەيان پىۋىست بوۋ داۋاى لىبوردنىان لە سامانى يارە دلسۈزەكەى كىژەكەيان بگردايە كە نىتە پاكى و دلسۈزى خۇى نىشان دابوۋن بە ھاتنەخوازىننى نەك تۆماركردنى سكالالا لەسەر سامان و تۆمەتباركردنى بەۋەى لەبەر ئەۋ كىژەكەيان خۇى ھەلۋاسى..

چۈنكە سامان ئىستا ئەۋ درەختەيە كە نە گەلای پىۋەماۋە نە چىتر بالندەى ئەۋىنى چنار بەسەر لقەكانىۋە دەنىشپتەۋە، چنارىش سادەيى و خۇرسكىتى و شەرمىنى و ترس لە نە گەيشتن بە حەزۋ ناۋاتەكانى؛ خنكانى..

(ئەم چىرۋاكە رۋوداۋىكى راستەقىنەيەۋ بەدەسكارىيەۋە داپرۋاۋەتەۋە ناۋەكان خوازاون و ناۋى كەسەكان نىن)

ھۈگرى كەسپكى تر دەبن ئىترئومىد دەكەن بەۋەى بچنە رۇخى يەكترەۋە تا پىكېگەن و بەرەۋ كەنارى ئارامى سەۋلى بەلەمىان بژنەۋن، كاتىك ئەۋ كەسەيان بۇ نابت ئىتر وا دەزانن لە ناۋ دەريايەكدا بەلەمەكەيان بەرەۋ گەرداۋ دەچىت و ھەموۋ چركەساتىك بىر لە مردن دەكەنەۋە، داىكى سامان بەنيازى خوازىننى بۇ كورەكەى لە دەرگاى مالى چنار دەدات، بەلام بە بىتۈمىدى و دەسەۋەسانى لە دەرگاۋە دىتە دەرەۋە بە ھەنچەتى ئەۋەى ئەۋ كىژە ھىشتا مندالە، مەھالە و نادىتەشۋو، ئىتر ئەم سەرچاۋەى ناسوۋدەيى بىننە كە لە بەيەكگەيشتىنى دوۋ عاشقاۋە ھەيە بەۋ رەتكردنەۋەيەى مالى باۋانى چنار كۈر دەبىتەۋە، سامانىك كە رۇژانە لە رپى قوتابخانەۋە بە تەلەفۇن سىرەى لە چنار گرتبوۋ نەبەدەزانى كە ھەردوۋكىان قوربانى كەلتۈرۈپكەن كە خۇشەۋىستى نىۋانى كىژو كور بە عەيە دەژمىرن، ھەر ئەۋ كەلتۈرەيە ئەگەر چنارەكان توندوخۇراگر نەبن دەخاتە ناۋ تراژىدىاۋە، لە كۆمەلگەى نەخۇشدا كىژو كورى عاشق پىكەۋە دەبنە قوربانى دەستى كەلتۈرۈپكى نەخۇش، جەلادى راستەقىنەش ئەۋ كەلتۈرەيە كە ئەۋ عەقلىتە بەرھەم دەھىنيت كە كۆسپ دروست دەكەن بۇ نەگەيشتىنى دوۋ دل بە يەكتر، گەرچى رەشەباى رۇژگار خەۋنى بەيەكگەيشتىنى ئەم دوۋ عاشقەى ھەلفراند، بەلاى سامانى واقىعەيىنەۋە ژيان نەۋەستا، ھەر زوۋ بىرى بۇ دەرفەتى ترو دۇزىنەۋەى كىژىكى تر كەدەۋە تا بىخوازىت، خۇشەۋىستى راستەقىنە لە ژيانى مرۇفاۋە ۋەك ھەر شىتىك نىبە كە لە دەست دەرچىت و بتوانىت قەرەبوۋ بگرىتەۋە، سامان برواى يەقىنى بەۋە ھەبوۋە كە لەناۋ دوتۋى شەۋو رۇژە نەھاتوۋەكاندا، رۋوداۋو بەسەرھاتى چاۋەروان نەكراۋى بەيەكتر نەگەيشتىش رەنگە ھەيىت، بەلام بۇ كىژىكى شەرمىنى ۋەك چنار كە لە سىبەرى خۇى شەرم بكات و كەمترىن ھاۋرى لە ژيانىدا تۆمار بىت ئەم يەكەمىن تاقىكردنەۋەيەى نىسكۈى بەيەكترنە گەيشتىنى بە دلدارەكەى و بىتوانايى لە برىاردان لە بەرانبەر باۋانى ۋەك درەختىكى بەر رەشەبا دەيشكىننەۋە، تەنانت بوپرى ئەۋەى نەكردوۋە لەبەردەمى داىكىدا باس لەۋ شەيدا بوۋەى خۇى بۇ سامانىش بكات و لە يەكەمىن رەتكردنەۋەى خوازىننىكردىدا ئەمىش بە شەرمەۋە سەرى رەزامەندى بۇ رەتكردنەۋەكەى داىكى لەقاندوۋە، فزەيەكى لىۋە دەرنەھاتوۋە تا بلج (من دەمەۋىت ژيان لە گەل ئەۋ كورەدا بەش بگەم، نەك مردن.. ئەگەرنا مردنم باشتەرە لە دوۋرىم لە سامان) بە دلنبايەۋە ئەمە ختوۋرەى ناۋ